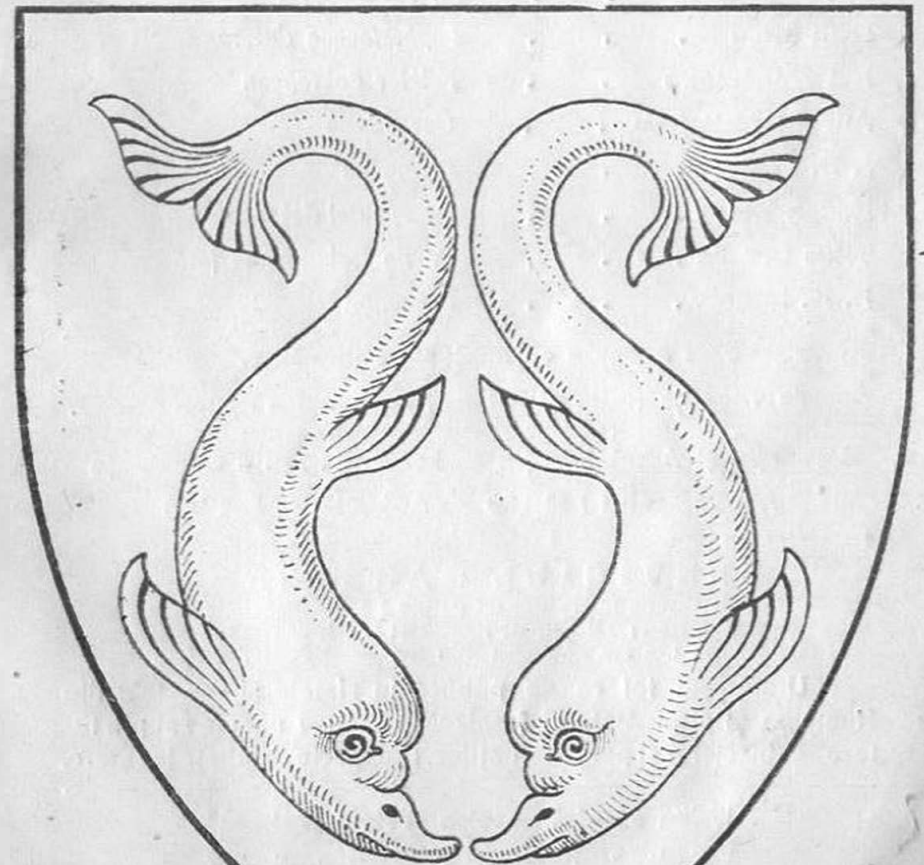

GANDURI DE LA MARE

Revistă Culturală Regională

Condusă de Titus Cergău

Mă întreb, dacă în cuprinsul acestei producțiuni populare-artistice, ar fi fost și o mică intrișă între doi sau trei ciobeni la vre-o stână de pe malul mării, ar mai fi fost și o oaie nădrăvană, oare atunci n'ar fi fost ea cea mai veritabilă și frumoasă Mio:ijă dobrogeană?

Ei bine, tocmai de aceea mă adresez în mod stăruitor cărturarilor satelor noastre dintre Dunăre și Mare, deșpre care cred că dacă ar răscoli pușin, multe scânteii literar-populare ar găsi în amintirile celor de demult.

Așteptăm în speranța că vom fi înțeleși de aceia care își cunosc misiunea și își iubesc neamul.

T. Cergău

Insemnări bibliografice

Sub titlul *Depănare..*, d-ra *Gali Henegariu* prezintă volumul său de versuri, făcându-și debutul în domeniul literelor. A șasea lucrare a poetului *Petru Stati* este volumul de poezii *Cartea dorurilor mele*, apărută de curând în colecția „Cuget Moldovenesc” dela Iași. Poeziile cuprinse în cele trei capitole intitulate „Lumini și umbre”, „Strofe pentru dragostea mea” și „Alte mărturisiri” trădează un inspirat talent poetic. *Poetul Stati* are în curs de apariție volumele „Poteci albastre” (insemnări) și „Satirici și epigramaști latini”, pe cari le așteptăm cu interes legitim. Poetul dobrogean *George Negru*, ne trimite un nou rod al trudei sale, placheta de poeme cu titlul sugestiv *Icoane*. D-l *Negru* este cunoscut celitorilor revistei noastre. Câteva poezii, apărute în „Icoane”, au fost publicate în paginile „G. dela M.”. *Ca fiu al provinciei dintre Dunăre și Mare așteptăm dela poetul George Negru o plachetă de versuri, în care să se oglindească exclusiv viața și sufletul dobrogean. Am fi mulțumiți dacă am putea anunța acest fapt în numărul viitor al revistei.*

D. N. Mincev

CĂRȚI DE PREMII ȘCOLARE

noutăți literare, pedagogice, științifice, drept, agricole, medicina, tehnice, etc. etc.

găsiți un vast asortiment la

Librăria Națională

Strada Carol No. 100 — Constanța

Institutul de Arte Grafice „Albania” — Constanța

Dela modesta noastră tribună aducem cele mai respectuoase mulțumiri Excelenței Sale D-lui N. Ottescu Rezi-
dent Regal al Ținutului Marea pentru sprijinul acordat
apariției revistei noastre.

S U M A R U L :

Radu Vulpe	<i>Un străvechiu popor al Mării</i>
Ilie Ghibănescu	<i>Funcțiunile partidului unic</i>
Gr. Someșanu	<i>E o zi mare a eroilor</i>
M. Pricopie	<i>Trad. din Al. Petöfi</i>
D. Stoicescu	<i>Sară-căz</i>
Gh. Enăchescu	<i>Un sat dispărut</i>
Ioan Micu	<i>Impărăteasca durere</i>
Ion Dunăreanu	<i>Folklor dobrogean</i>
Aurel Dumitrescu	<i>Cer arhaic</i>
I. D. Frasin	<i>Bidineaua</i>
Neagu Botea	<i>Un apostol dobrogean</i>
Titus Cergău	<i>Ce ne trebuie dela țară</i>
D. N. Mincev	<i>Insemnări</i>

Preferăm articole cu subiecte dobrogene.

In vacanța (Iulie și August) revista nu apere.

Rédacția și Administrația — Lahovari 105 - Constanța

Abonamentul Lei 100 — Autoritățile Lei 500

S E R V I C I U L G A Z E T E L O R

Agencie internațională de presă și publicitate
Directori : THEODOR IORGA și EMIL SAMOILĂ
București I.— Str. Sf. Constantin No. 24 — Telefon 3.16.15

Urmărește tot ce se publică în ziarele și revistele din
România și străinătate și furnizează tăeturi din ele asupra tu-
tutor subiectelor și personalităților. Prospekte detaliate la cerere.

Urăm suratei noastre reviste „Litoral”

- - - viață lungă și rodnică - - -

Un străvechiu popor al Mării: FENICIENII

de Radu Vulpe

Pe coasta Mediteranei orientale, dela poalele Libanului, s'a desvoltat în antichitate un popor, care, fără să fi fost în condițiile de a-și crea o civilizație proprie, a ajuns să aibă în istoria omenirii faima deplin meritată a unuia din cei mai de-terminanți factori în desvoltarea civilizației de care se bucură astăzi tot pământul. Fără să fi fost numeros a ajuns să se răspândească în cele mai îndepărtate colțuri ale Mediteranei. Fără să fi fost unitar a reușit să creeze din întinsul acestei Mediterane o unitate. Fără să fi cucerit vreo palmă din pământurile vecinilor și a statornicit în lume unul din cele mai întinse și mai strălucite imperii. Indurând, rând pe rând, toate încălcările acestor vecini, a fost un popor de stăpâni, iar cetățile lor comori de neseceate bogății. Acești oameni, cu un destin ce pare atât de paradoxal, au fost *Fenicienii*.

Erau de neam semit, fraji buni cu Evreii, cu a căror țară de altfel Fenicia era vecină. Limba lor era foarte asemănătoare cu a Evrellor. Multe din elementele religiei și civilizației lor se găsiu deasemeni și la Evrei. Totuși evoluția celor două popoare a fost cu totul deosebită din pricina marelui contrast dintre țărilor pe care le locuiau. Evreii, popor de păstori, fără legătură cu marea, mulțumiți cu pășunile din regiunea lordanului, trăiau o viață exclusiv continentală. Dimpotrivă, Fenicienii, izolați de continent prin înălțimile greu accesibile ale Libanului și neavând ca patrie decât o fâșie de pământ dealungul mării, neîndestulătoare pentru păstorit și agricultură, fiind atât de îngustă, încât pe alocuri nu permitea nici trecerea unui drum, nu puteau trăi decât o viață exclusiv maritimă. Pădurile bogate, de cedri, de pe munții apropiați, furnizându-le cel mai bun lemn de corăbii, le serviau și mai mult ca un îndemn spre această viață. Spre mare era singurul orizont al Fenicienilor. Numai spre îndepărtările Mediteranei li se puteau îndrepta toate privirile, toată imaginația, toate năzuințele. Destinul le era înscris în însăși firea țării pe care o locuiau.

Fenicia, țară prin excelență maritimă, era în acelaș timp

R. P. R.

Regiunea Constanța

3

și o trecere obligată între Asia și Egipt. Drumul între cele două lumi orientale nu putea trece nici peste stâncile Libanului, nici peste pustii Siriei. De aci rolul Feniciei de intermediară între marile civilizații ale Orientului și de răspânditoare a acestor civilizații spre țărmurile de peste mare. De aci tendința diferitelor împărății vecine de a o cuceri sau de a o atrage în sfera autorității lor.

Fenicia nu constituia o unitate politică propriu zisă. Pe țărmul ei s'au dezvoltat numeroase cetăți, fiecare pe seama ei. Cele care au ajuns la o faimă mai deosebită au fost *Tyr*, *Sidon*, *Byblos*, *Arados*, *Tripolis*, *Berytos*. Legăturile politice, economice, spirituale dintre diferitele cetăți nu prezentau un caracter omogen și definitiv. Ele variau după vicisitudinile cetăților mai influente. *Byblos* era cel mai venerat centru religios al Feniciei. O importanță religioasă, pe lângă o celebră întâietate economică și politică, au avut deasemeni *Tyrul* și *Sidonul*.

Originea Fenicienilor se pierde în negura preistoriei. În vremurile când sunt pomeniți de isvoare, apar ca Semiți, făcând parte din grupul popoarelor din Canaan. Totuși atât civilizația, cât și evoluția lor etnică, prezintă influențe felurite, care permit a deduce că în definiția poporului fenician trebuie să se conteze pe un amestec puternic cu elemente asiatice nesemite, în special hetite. Influențele egiptene și egeene au fost de asemenea destul de însemnate.

Cercetările arheologice au constatat resturile activității omenesci în Fenicia încă din vremurile paleolitice și neolitice, fără să se poată ști cărui popor se cuvine a atribui acele resturi.

Despre prezența Semiților în Fenicia și despre activitatea cetăților lor avem știri cu 3000 ani înainte de Christos. Încă de pe atunci se constată relațiuni economice și politice intense între cetatea *Byblos* și Egipt. Egiptul trăgea mari foloase din aceste relațiuni, fiindcă din Fenicia își procura lemnul pentru corăbiile de pe Nil, și aromatele pentru riturile religioase. Se explică dar cum diferiții faraoni au căutat să consolideze aceste relațiuni și prin expediții militare, tinzând la cucerirea Siriei și Feniciei. *Byblos* rămâne vreme îndelungată principalul centru al influenței egiptene în Fenicia, chiar atunci când, mai târziu, puterea Egiptului va fi în decadență și celelalte cetăți feniciene vor fi eșit de sub autoritatea faraonilor.

Asupra cetăților feniciene s'au manifestat urgiile și amenințările tuturor marilor invazii și expediții ale popoarelor din Asia spre Egipt sau ale imperiului egiptean spre Asia. Năvălirile Hiksșilor, expansiunea Hetiților, apoi atacurile Popoarelor Mării (adică ale mercenarilor egeeni și asianici revoltați împotriva Hetiților), precum și reacțiunile cuceritoare ale marilor faraoni ca Tutmes II, Seti I, Ramses II, toate ating și Fenicia. Cetățile feniciene suportă, secol după secol, toate aceste evenimente și se mențin cum pot, mulțumite că princi-

pala lor sursă de progres, activitatea comercială maritimă, nu poate fi lovită de întâmplările de pe uscat. Cele mai multe se închină de bunăvoie efemerilor stăpâni. Altele caută să reziste. Uneori reușesc. Alteori sunt cucerite și distruse, spre a se reface mai strălucite de îndată ce urgia a trecut.

Așa au pățit chiar Sidonul și Tyrul care au fost incendiate de invazia Popoarelor Mării. După trecerea acestei invazii, prin preajma anului 1000 în. Chr., ca atunci când lumea egeană era sbuciumată de celebrul războiu al Troiei, cele două cetăți s'au ridicat profitând de un moment când toate imperiile dimprejur erau destul de slăbite.

Atunci aceste cetăți au ajuns la cea mai splendidă dezvoltare a activității lor maritime, umplând Mediterana cu coloniile lor. E acea perioadă a prosperității feniciene pe care o descriu poemele homerice.

Timp de vre-o cinci secole durează această prosperitate, reprezentată prin activitatea covârșitoare a cetății *Tyr*. În vremea aceea a fost rege al Tyrului *Hiram*, prietenul bun al lui Solomon, de care pomenește Biblia. Pe vremea unuia din succesorii lui *Hiram*, a ajuns la apogeul ei acea influență religioasă a Feniciei în Palestina, care a provocat reacțiunea fanatică a preoților și a profesilor evrei. E epoca Athaliei și a proorocului Ilie. Tot pe atunci a avut loc și acel conflict în dinastia Tyrului, care a dus la exilarea reginei *Didona* în Africa și la întemeierea celebrei colonii *Cartagina*.

Expansiunea imperiului asirian înspre Mediterana a găsit puterea Tyrului în plin apogeu. Cetățile feniciene, inclusiv Tyrul, primesc a plăti tribut regilor asirieni, dar se revoltă ori câte ori au prilejul. Tyrul, situat pe o insulă, suportă în chip victorios mai multe asedii, Sidonul însă e distrus. Când se reface, nu-și mai regăsește multă vreme importanța de mai înainte. Tyrul, în schimb, alternând între vasalitate și revolte, reușește a-și menține multe secole bogăția și preponderanța maritimă, până când autoritatea Asiriei asupra Feniciei e înlocuită cu a Perșilor. Atunci începe ridicarea din nou a Sidonului, iar Tyrul decade. Chiar colonia sa *Cartagina* îl părăsește.

În această vreme imperiul colonial al Feniciei începe a fi tot mai mult concurat și micșorat de al Grecilor. Hegemonia economică și politică feniciană nu se mai simțea decât în jurul Feniciei și în sfera de influență a *Cartaginei*, în Occident. Influența grecească începuse a se face simțită chiar în metropolele feniciene. Când Alexandru Macedon a cucerit împărăția persană, cele mai multe cetăți feniciene i s'au supus cu toată sinceritatea. Numai Tyrul i-a pus condițiuni, ceea ce a dus la un lung și greu asediu, terminat cu distrugerea cetății.

Cu acest eveniment Fenicia își pierde cu totul însemnătatea. Trecând pe rând de sub stăpânirea statelor elenistice, sub cea romană, sfârșește prin a se eleniza complet, abia păstrând amintirea poporului întreprinzător care i-a dat celebritatea.

Toată prosperitatea economică și expansiunea colonială a Fenicienilor se explică numai prin influența mării. De la cele mai mici detalii ale existenței până la istoria lor atât de interesantă, cu un imperiu colonial înfloritor și dominant chiar atunci când metropolele suferiau autoritatea imperiilor continentale, Fenicienii își datoresc toată evoluția Mării.

Marea le-a oferit mai întâi hrana. Peștii sunt în această parte a Mediteranei de o abundență extraordinară, pe care vechile documente egiptene o laudă până la exagerare, spunând că în apele Feniciei erau „mai mulți pești decât nisip”. Marea apoi le-a oferit o bogăție din care au știut să tragă tot folosul: *purpura*, o substanță cu proprietăți colorante inimitabile, extrasă dintr-o scoică ce nu se găsea decât pe coastele Feniciei. Stofele boite cu purpură erau renumite în toată antichitatea și erau de o mare scumpete. Dar mai ales marea le-a oferit Fenicienilor largul ei, cu drumuri spre popoarele cele mai variate, de la Egipteni de veche cultură până la îndepărtații barbari de pe coastele Gibraltarului. Nu există țarm al Mediteranei pe care acești îndrăsneji și pricepuși cărauși ai mării să nu-l fi cunoscut și să nu-l fi explorat, făcând schimburi între produsele lor și ale popoarelor de pe alte țărmuri. Asia Mică, Ciprul, Egiptul, Grecia, Italia, Galia, Spania, Africa, niciuna din aceste țări n'au rămas în afară de intensă și îndelunga activitate comercială a Fenicienilor. Sunt indicii după care putem spune că navele feniciene au cunoscut, cu mult înaintea Grecilor, și țărmurile mai izolate ale Adriaticii și ale Mării Negre. Cât despre Oceanul Atlantic, se știe cum comerțul fenician a reușit încă din vechi timpuri să atingă coastele Britaniei bogate în cositor și cum Fenicienii au ajuns cei dintâi, cu mii de ani înaintea Portughezilor lui Bartolomeu Diaz și ai lui Vasco de Gama, să facă tot ocolul Africii.

Fenicienii utilizau, în comerț, în primul rând produsele speciale ale țării lor: lemnul de cedru, neîntrecut pentru corăbii și construcții somptuoase, și prețioasa purpură. În orașele lor s'a dezvoltat destul de devreme o industrie a stofelor fine și a broderiilor. Apoi o industrie a sticlăriei, pe care dacă n'au inventat-o ei, precum se crede în general, ci Egiptenii, în orice caz ei au dezvoltat-o și au răspândit-o. Deasemeni, cu motive artistice și cu abilități tehnice împrumutate de la Egipteni, de la Egeeni și de la Mesopotamieni, ei și au creat și o activă industrie a vaselor luxoase de bronz și a bijuteriilor de metale prețioase. În general comerțul lor se făcea mai mult cu articole de lux, cu produse artistice și cu materiale rare și căutate, pe care când nu le găseau în apropierea țării lor, și le procurau din îndepărtatele regiuni ale căror drumuri maritime le cunoșteau și le stăpâneau. Elementele mai obișnuite ale acestui comerț, în afară de lemnăria de cedru, de stofele brodate artistic sau vopsite în purpură, de vasele și bijuteriile de metal, de obiectele de sticlă fină, erau fructele conservate, vinurile, pielăria lucrată, smoala, tămâia, par-

fumurile, pietrele prețioase. Iar pe deasupra, sclavii, pe cari și-i procurau de pretutindeni și fără scrupule, prin capturi și prin piraterie.

Activitatea maritimă comercială a Fenicienilor nu se manifesta numai prin simpla căraușie a produselor. În foarte multe locuri, acolo unde aveau a se întâlni cu negustorii neamurilor străine, dar și acolo unde erau siliți a poposi după o etapă de navigație, ei își stabiliau o agenție, o escală, care putea să capete proporțiile unui adevărat oraș, ale unei colonii. Acolo unde aceste colonii erau mai numeroase sau deveniau mai importante, așezarea feniciană se putea întinde chiar asupra unui teritoriu continental destul de mare, cum e cazul cu regiunea Tartessos din Spania, în apropierea Gibraltarului, și cu Cartagina în Africa. Aceste cazuri însă erau excepționale. Caracterul esențial al expansiunii feniciene era maritim și comercial. În marea majoritate a cazurilor, coloniile și comptuarele feniciene se prezentau ca și Fenicia propriu zisă: o țară de cetăți reduse numai la țărmul mării.

Fenicienii nu sunt cei dintâi thalassocrați și intermediari între civilizațiile Mediteranei orientale. Înaintea lor au fost, cu o activitate strălucită, Egeenii preelenici, titularii civilizației minoico-miceniene, de care și Fenicienii au fost influențați. Dar Fenicienii sunt cei dintâi cari au reușit să extindă o asemenea activitate peste toată Mediterana, până la Ocean. Talasocrația, adică stăpânirea mărilor, pe care au realizat-o Fenicienii, n'a fost întrecută, în proporțiile ei, decât de cea care i a urmat, de a Grecilor.

Prin activitatea lor comercială atât de întinsă, atât de selectă și atât de intensă, Fenicienii au adus mari servicii omenirii. Timp de secole ei au servit ca element de legătură directă între diversele popoare și culturi ale lumii mediteraneene.

Ei au făcut cunoscute atâtor neamuri produsele directe ale civilizațiilor superioare din Orient. Grecii n'au făcut în mare parte decât să meargă pe urmele Fenicienilor.

Fenicienii nu au izbutit, — e drept, — să creeze o civilizație cu caractere proprii. Configurația țării lor, prea mică, servind doar ca punte de trecere între arile unor mari imperii, i-a împiedicat. Civilizația lor era eclectică, având elemente de import sau de influență din regiuni diverse. Întâlnim la Fenicieni elemente egiptene numeroase, alături de cele mesopotamice, hetite și egeene. Când, mai târziu, și-a luat avântul civilizația grecească, Fenicienii au primit cu tot entuziasmul și elementele atrăgătoare ale acesteia. Dar pentru progresul omenirii acest eclecticism a fost foarte folositor: în felul acesta Fenicienii au realizat o sinteză a marilor civilizații din Mediterana orientală, contribuind cei dintâi în chip temeinic la unificarea spirituală a lumii vechi.

Unele consecințe ale activității geniului fenician le simțim și azi. Chiar este una din aceste consecințe de care ne

bucurăm în tot momentul : *alfabetul*. Exprimarea gândirii în scris cu ajutorul însemnării izolate a fiecărei litere se datorește Fenicienilor. Mai înainte de ei se scria foarte greu. Fiecare semn exprima o idee, în cel mai bun caz un cuvânt sau o silabă. Alfabetul nostru latin nu e decât alfabetul fenician transmis prin intermediul Grecilor și al Etruscilor, și deci cu micile modificări inerente acestui ocol. Dacă s'ar fi redus numai la atâta rolul Fenicienilor în istoria omenirii, și ar fi suficient ca să merite a ne gândi la ei peste milenii cu toată recunoștința. Toată eflorescența gândirii omenești, tot progresul din ultimele două mii de ani nu ar fi fost posibil fără binefăcătoarea invenție a alfabetului și fără harnica lui răspândire din partea Fenicienilor.

RADU VULPE

Impărăteasca durere

*Când au văzut corabia venind,
s'au grămădit cu toți pe case, s'au suit
pe ziduri, pe copaci, pe metereze,
și fiecare căuta să vadă
cum vine spre cetate. Fiecare
se întreba cum trebuie primită:
cu strigăte și vesele ovații,
întreg orașul de urări să sune,
ori în tăcere fruntea să și-o plece
și să aștepte cufundați în pace?*

*Corabia venea tot mai aproape.
In valuri prora despica uluce,
iar visle tari spumau verzue ape*

*Corabia-i în port și totuși nimeni
un țipăt de urale nu-i în stare
să rupă din tăcerea lor de piatră.*

*Impărăteasa, frîntă de durere,
coboară trepte, mută, cu privirea
spre dalele pe care pasu-i calcă.
In mantie de doIU, ca un prunc
în brațe urna cu cenușa lui
o ține și la nimeni nu se uită.*

Ioan Micu

Funcțiunile partidului unic

de I. GHIBĂNESCU

La noi partidul unic poartă numele de „*Frontul Renașterii Naționale*” și prin art. 2 din regulamentul legii pentru înființare i se determină precis scopul ce-l urmărește.

Analizând activitatea partidului unic, acolo unde s'a produs, putem să-i descoperim 2 feluri de funcțiuni: a) Tranzițiilor și b) Definitive.

Înainte de a ajunge la putere e partid revoluționar. În această calitate are menirea a) să prepare opinia publică, b) să cucerească puterea și c) să unifice politicește națiunea.

a) Prepararea opiniei publice începe cu mult înainte de a ajunge stăpân pe situație. În Rusia această pregătire începe din vremea țaristă.

Hitler, imediat după încheierea păcii, în perioada de revoluție a Germaniei cutreeră Bavaria și ia parte la toate întrunirile publice. Atmosfera era plină de nesiguranță, poporul, îngenunchiat de greutățile și de sarcinile impuse prin pacea de la Paris, își pierduse direcția. Hitler simte în el vocația să intre în acțiune și să caute o salvare. Împreună cu prietenul său Gotlfred Feder, în Mai 1919, formează un mic grup politic, pe baza unui naționalism intransigent, antisemit, cu intenția de a salva Germania.

La o cafenea din München fac un program încă nebulos, de reforme economice, politice și culturale, cu 25 de puncte și astfel se pun bazele partidului național-socialist muncitoresc german.

La 25 Februarie 1920 anunță public în întrunirea din sala Hofbränhaus din München programul său.

În luptă cu mișcarea marxistă, cu reacționarismul guvernului, cu rigorile închisorii, Hitler ajunge să-și fixeze definitiv poziția în celebra sa lucrare, „*Mein Kampf*” scrisă în forțăreața Landsberg, unde era deținut, lunie—Noembrie 1926.

De aci înainte cucerirea opiniei publice germane îi este deschisă.

Prin alegerile dela 14 Sept. 1920 cîștigă 6 milioane de voturi și are 107 deputați în Reichstag.

În Iulie 1932 se fac noi alegeri. De astă dată 13 milioane de alegători votează listele partidului național-socialist. Curentul cămășilor cafenii cuceresc teren. A treia alegere din 6 Noembrie 1932 dă 12 milioane de voturi și la 30 Ianuarie 1933 Hitler e uumit Cancelar.

Mișcarea lui Mussolini în Italia începe ca o protestare contra dictaturii leniniste, care declarase războiul ordinii existente politice, sociale și istorice. Guvernele liberale, Nitti și apoi Giolitti, cu celebra amnestie acordată dezertorilor, sînt complet paralizate.

Incidentul sîngeros de la Bologna, 20 Decembrie 1920, cunoscut sub numele de masacrul din palatul d'Accursio, cînd avocatul Giordani, invalid de război, ales ca reprezentant al foștilor combatanți în consiliul comunal socialist, este ucis cu focuri de revolver de către membrii majorității socialiste, face ca poporul, plin de indignare să se constituie în «fasci di combattimenti» conduse de Mussolini și să deslănșue lupta contra forțelor dizolvante comuniste.

Senzația țării în discompunere face să crească și să se organizeze partidul — fascismul — să cucerească opinia publică italiană și să apară ca o forță capabilă să și asume răspunderea unei redresări a Italiei.

Cu marșul asupra Romei de la 22 Octombrie 1922 partidul cucerește puterea și instiitue un non regim, regimul fascist.

b) *Cucerirea puterii.* E a doua funcție tranzitorie a partidului revoluționar.

Putem avea 2 cazuri: 1) Cînd noul regim ajunge stăpîn pe situație fără pregătire și fără partid, cum e cazul în a) Turcia, unde revoluția e opera unui mare vizionar, Kemal, b) Portugalia, unde revoluția o face armata, la 21 Mai 1926, sub comanda generalului Gomes de Costa și pune mîna pe putere în aceeași zi.

c) E cazul lugo-slaviei, cînd regele Alexandru, la 5 Ianuarie 1929 suspendă constituția, dizolvă parlamentul și trimite la vatră partidele politice pentru un repaos de 2 ani și jumătate. După 2 ani dă o constituție nouă, prin care interzice orice asociație religioasă, etnică sau politică, că să poată împiedica constituirea de noi partide regionale, cari amenință unitatea statului.

d) Din alte motive, dar cu acelaș scop, de a ne asigura liniștea și ordinea interioară, amenințată de învrăjbierea partidelor politice, marele nostru Rege demite ultimul guvern partidist, la 10 Februarie 1938 și după 17 zile impune țării o constituție, prin care se desființează partidele și dirige organizarea țării către un regim totalitar.

Noul regim instalat fără preparare, este obligat să atace toate problemele de stat, fără program și fără doctrină, c'o adîncă intuiție a intereselor naționale, de care e preocupat constant ilustrul nostru Suveran.

b) Al doilea caz, cînd regimul se instalează după o matură și ordonată pregătire.

Totul urmează metodic și rațional, măsurile aplicate fiind studiate și aranjate de mai înainte.

Se înlocuesc vechile instituții cu altele noi, potrivit pro-

gramului de premenire și învoire socială și totul decurge logic și coordonat, într'un ritm viu, cu mișcări precise, care constituiesc surprinderea și admirația maselor.

Tipul acestei revoluții ni l procură statul național-socialist german, care a uimit lumea prin rapiditatea și luciditatea reformelor întocmite imediat după instalare.

Se vedea bine că revoluția e opera conștientă și metodic preparată de statul major al partidului.

În sânul partidului revoluționar — organul răspunzător înaintea istoriei — sînt colaboratorii, statul major, cari fac propagandă și pregătesc opinia publică, conduc lupta politică pentru cucerirea puterii, iar după dobîndirea ei, aplică reformele necesare statului totalitar.

Revoluția pregătită nu riscă nici un compromis și nici o tranzacție cu vechiul regim, n'are infiltrații de ideologii perimate, fiindcă-și cunoaște colaboratorii și valoarea lor. Își păstrează unitatea planului de lucru, puritatea spiritului doctrinar și se poate sprijini, în reconstrucția țării, pe caractere încercate, ușurînd sarcina organizării noului regim.

c) A treia funcție tranzitorie: *unificarea politică a nației.*

Odată lichidat vechiul regim, fie prin instalarea la putere a partidului revoluționar, fie prin gestul singular al unei mari personalități, prima datorie a noului regim e să schimbe unitatea mecanică în unitate morală și să transforme supunerea impusă în adeziune benevolă.

Dacă nu reușești să crezi o conștiință colectivă și o comunitate de ideal, prin toate mijloacele de convingere noul regim rămîne un simplu instrument de dominație în mîinile unui minorități cuceritoare.

Referîndu ne la țara noastră avem toate motivele să credem că evoluăm treptat și organic către stabilirea unui regim de autoritate sau totalitor, cu bază corporatistă.

Deși e prematur să ne pronunțăm asupra formulei de viitor a statului românesc, avînd în vedere însă constituția de la 27 Februarie 1938, legea administrativă de descentralizare și autonomie regională, serviciul social, începutul de organizare pe bresle a profesiunilor manuale și intelectuale, instiituea «Frontului Renașterii Naționale», putem afirma cu multă probabilitate că noul regim se inspiră în organizarea statului din ideologia totalitară și-și dă osteneală să cucerească întreaga opinie publică.

De aceia, partidul revoluționar, ca și regimul instalat fără pregătire, trebuie să pue toată stăruința, prin înfăptuirile ce le face, să câștige adeziunea liberă și convinsă a mulțimii, ca să nu treacă în ochii națiunii ca o violență și o ipocrizie.

Colectivitățile nu se conduc de rațiune sau de formule abstracte, produse ale inteligenței reci. Teoriile bazate pe gîndire pură nu găsesc nici o priză în conștiința lor, fiindcă ele derlvă din observare și experiență și interpretare de rațiune.

Sufletul mulțimei e zguduit de credințe și de mituri, care

se adresează sugestiei și imaginației și-i impresionează adânc afectivitatea. Ca să miști un popor, să-l scoți din amorțeală și să-i dai un nou destin, trebuie să-i pui înainte o idee forță de natură afectivă, un ideal capabil să-l impresioneze și să-i exalte activitatea. Natura acestei *idei-forță* să fie de origine spirituală, să depășească viața și interesele de toate zilele și să-i dea perspectivă eternității.

Socialismul a agitat mitul unei dreptăți sociale, comunismul ideea păcii perpetui și dictatura proletariatului.

Partidul unic pune înaintea colectivității un ideal social, imaginea vie *solidarității și progresului nației* și cere sacrificarea indivizilor trecători pentru dobândirea acestei fințe superioare.

Ar fi o eroare să credem că unificarea politică a nației ar fi un fel de sinteză a ideilor politice curente și toată arta șefului ar consta în a realiza pentru statul existent formulele cele mai reprezentative.

Șeful nu e făcut să reprezinte ceiace este, ci să arate *ce trebuie creat*; de aceea el trebuie să fie un vizionar și un educator. El nu face o legătură statică a națiunii, ci una dinamică: conduce treptat, prin măsuri sigure și calculate, poporul către idealul ce-l urmărește.

Unificarea politică a unei țări, topirea opiniilor într-o singură formulă nu se face automat, numai prin proclamarea unei idei politice, ori cât de iresistibilă ar fi, ea trece prin mai multe etape:

a) Eliminarea ideologiilor adverse interesului național. Fascismul, și național socialismul elimină comunismul.

b) Absorbirea partidelor secundare. E natural ca micile curente secundare și cu'n caracter particular să se verse în marele fluviu al aspirațiilor populare.

O aniversare.

Avem fericita ocazie a aminti cetitorilor noștri că în ziua de 2 Iunie 1939, este un deceniu de când insula fostă fără nume, din lacul Tașaul, a fost botezată de noi, câțiva dobrogeni, care pe vremea aceea activam în slujba culturii la sate, cu numele ilustrului prof. C. Brătescu.

Acest act desfășurat acum 10 ani a fost ca un omagiu adus marelui cercetător al Dobrogei, d-lui prof. C. Brătescu, care a înțeles în mod cu totul desinteresat să încurajeze și să îndrumeze pe toți cei ce și-au iubit și s'au ocupat de micul lor colțisor de țară în care activează.

Și pe noi, acum trei ani, tot D-sa ne-a încurajat și sfătuit cum putem apare și cum să ne menținem pe linia dobrogenismului fapt pentru care îi mulțumim profund.

T. Cergău

O zi mare a Eroilor

Ziua Eroilor cu multe cruci și lespezi înegrite; cu mii de ciungi, oloși și orbi și piepturi sfredelite în crunte bătălii, în care s'au luptat Românii pentru apărarea unui deal, realizarea unui vis și repararea unei nedreptăți, pe care le avza o țară, îl dorea un popor, iar fără de-legea nu putea s'o mai rabde o națiune, conștiință de sine și de menirea ei pe acest pământ.

Și ce coincidență—poate anume aleasă—această zi, a *Cultului Eroilor*, este una și aceeași zi cu a *«Inălțării Domnului»*.

Simbolică și fericită alegere a fost când s'a desemnat ziua aceasta pentru proslăvirea și închinăciunea, ce trebuie adusă, celor ce au fost martiri și eroi!. Dar, între cele două sărbători: religioasă și eroică, găsim o perfectă asemănare.

Dacă, Isus — Domnul — după ce a luptat cu balaurii întunericului, cu vameșii și fariseii necredinții, spargând templul fără-de-legilor, — a căzut jertfă, străpuns de sulița păgână și cu «moartea pre moarte calcând», a înviat și s'a urcat la Ceruri, apoi — tot astfel — și vitejii neamului au murit și s'au jertfit pentru idealul unui neam, prin strângerea tuturor fiilor la aceeași mamă bună și adevărată. Iar pe de asupra crucilor și lespezilor sfinte, înălțatu-s'a — astăzi — o țară și un popor, viguros și demn de mușcenicia celor ce dorm sub gheața strămoșească!

Să ne înălțăm, deci, în această zi, sufletele noastre, aducând prinos de recunoștință și admirație — eroilor — pentru marea lor înălțare, iar faptele și martirajul lor — neprecupețit — să ne fie un îndemn și pildă de urmat. În acest moment solemn de pioasă reculegere — cu adâncă smerenie — să ne îndreptăm gândurile noastre către acei ce și au vărsat sângele, sacrificându-și viața pentru o cauză sfântă și mare și dreaptă, asigurând pe veci — prin eroismul și jertfa lor — întregirea scumpei noastre Patrii!

Inchinarea aceasta, de apururi, să ne fie o datorie sfântă, atât pentru noi, generația de azi, cât și a celor viitoare.

Această sărbătoare a «Cultului Eroilor» e, poate, cea mai sublimă și mai înălțătoare, decât celelalte prazniri. Căci, în ea găsim concretizat un simbol, din dansa se desprinde un tâlc și tot prin această zi se immortalizează rezultatul unei cauze, care a frământat atâtea veacuri însăși existența poporului nostru românesc.

Prin această comemorare sfântă a celor ce au căzut la datorie, noi și urmașii noștri, ne oțelim puterile, ne întărim sufletele, pentru ca odată, când țara ne va cere, să le urmăm pilda, întru apărarea moșiei ce dănuși ne-au lăsat-o.

E bine să se știe, și aceasta ca un adevăr imuabil, că nici odată și nici un popor din lume, nu s'a putut desvolta, și nu și-a îndeplinit misiunea sa istorică, dacă n'a avut un ideal, iar drept scop un crez și o credință, pentru care să fie capabil de lupte și sacrificii!

Deschizând istoria, măiestra poveste a tuturor timpurilor, găsim într'însa exemple și pentru unii și pentru alții. Găsim neamuri,

care s'au stins și s'au uitat demult, iar de altă-parte popoare și țări, care își fac și trăiesc istoria, într'o continuă ascensiune. Acestea sunt seminciile viguroase, în stare să se jertfească și să aibă: eroi! Dar martirii și eroii sunt «exponenții forței creatoare și al sbuciumului moral». De mulțori, unul luptă contra «unei lumi întregi»; eroul moare, cade jertfă ideilor și faptelor sale, dar triumfă ideea și prin moartea sa se personifică idealul. Și aceasta e totul, aceasta e ținta finală: să invingă ideea!

În definitiv, ce este eroismul, decât o voință puternică afirmată la individ, ca și la un întreg popor, care duce adeseori până la jertfirea totală, din care isvorește, apoi, substanța vie a civilizației și progresului uman. Dar eroismul mai este și flacăra vie, ce întreține „focul sacru” pe altarul Patriei; este însăși rațiunea de a fi a omului de elită, precum și a națiunilor conștiente și demne de a trăi și a vrea să trăiască în libertate!

Câte figuri de elită, câți oameni mari și eroi n'a avut și neamul nostru în cursul istoriei sale? Dacă Isus-Eroul, a fost al întregirii umanității, a fost universal, atunci, martirii noștri sunt și rămân eroi naționali, eroii țării, pe care-i venerăm cu religiozitate, iar placa comemorativă din sufletele noastre, vom păstra-o de apururea ca pe un talisman dătător de viață! Exemplul lor să ne fie îndemnul și pârghia neclintită a faptelor noastre. Dacă o nouă epopoe națională, ca și cea din trecut, ne va cere botzul sângelui și al supremului sacrificiu, să dăm dovadă de curajul și abnegația înaintașilor noștri!

Iată porunca cea mare, a ceasului de față!

Prof. Gr. Someșanu

CER ARHAIC

*Cerul cuminte și boltit de bun
Plutește calm în muntele înserări,
Când gândurile noastre trec pe apa lui
Ca liniștite unde peste mări...*

*Aceeși catapeteasmă
—unde-o fi atârând—
A chezășuit și la facerea lumii;
Și-acum trăește el acel serafic mit
Predominând peste progresul humii..*

*Amestec și de jertfe și de fum
Nu i deslegară taina — pururi nod —
Ca să poți ceti limpede 'n apa lui
Întinsă peste timpuri, geneză și exod.*

*Iar dacă în line seri, cu harul tău de mag,
Vrei să i-o smulgi din licurici de stele,
Cerul aprinde luminițe în noapțe
Și pleacă în infinit cu ele...*

Aurel Dumitrescu

Sarâ-câz

de D. STOICESCU

— INSEMNARE —

Pe plajă la Caverna o studentă de la Litere, b'ondă, arsă de soare, veni azi vorbăreață.

— Știi cum se zice turcește «fată blondă»?

— ?

— Sarâ-câz! Si vedeți cum am aflat: Pe mine mă interesează Etnografia, am fost ieri la Mihai-bey și la întință am găsit o Găgăuța.

Ascultați că e interesant. Era inteligentă, a primit să-i duc o căldărușă cu apă pin' acasă. I-am plăcut, m'a cinstit cu dulceață de smochine și cafea, mi-a arătat gătelile ei femeiești. Când a fost la scurteică, dar de-acum vă spun ce mi-a povestit ea.

— Scurteica o port fără blană la guler și să vezi... De mult doream o blană de vulpe, te deschide la față. Vream să aduc aminte bărbatului, lui Gosta al meu, că-mi zicea în tinerețe «Sarâ-câz»!

(Găgăuța era blondă, o chema Despa, iar cit despre Gosta, e cum am zice noi Costes.)

Într'o noapte aud căteaua: la-la-la! Căteaua noastră se repezea și lătra spre vie să se fărime.

— Bărbate, i-a vezi, ce-i afară!

Iese Gosta și apoi vine.

— Femeie, trebuie să îte cîneva ascuns în cadă, căteaua latră împrejurul căzii. Sari și dă de vente la vecin să-l prindem. Nu poate să fie de cit om. Unde-ai pus felinarul?

I-arăta felinarul și alergai la vecinul Nigulache.

Cînd m'am întors bărbatul era gata: cu felinarul, cu furca de fer, cu scara—cada noastră e un butoi nalt ca două staturî de om.

— Vezi, mă, să n'atbă livorver, ține felinarul la

spate, șopti vecinul, care alergase desbrăcat. cu un to-
por în mână.

Ne-am dus la cadă pășind ușor, ascultăm: n'auzim
nimic, nici suflare de om, nici o mișueală, — doar că-
țeaua lătra scheiălăind, par'că bucuroasă c'o să afle și
ea de ce latră.

Vecinul, bărbatul și eu ne privirăm și ne veniră în-
imile la loc.

— Mă, nu-ți om! E altceva, dar ce să fie? Socotea
vecinul.

Punem scara. Vecinul se suie cu felinarul, lumfnea-
ză cada și pufnește de ris..

— Mă, i-o vulpe și-un cocoș, stau de vorbă!

— Nigulach!, omule, tu ești nebun! Zic eu, îl dau
jos de pe scară pe vecin, sau felinarul, mă urc, mă uit
în cadă: cocoșul sta cuibărit pe fundul căzii la o mar-
gine și'n fața lui la cealaltă margine o vulpe tolănită. Se
uștau unul la altul.

— Vecine, ai dreptate! Parcă stau de vorbă!

Se uită și bărbatul și se miră și el. Cocoșul era al
nostru, vulpea era vie.

Vezi întâmplarea: cocoșul nostru dormea pe mar-
ginea căzii sus cu două-trei găini lângă el. Vulpăi i-a mi-
rosit, s'a repezit în sus să prindă vinstul. A prins co-
coșul, care n'a sbătut și au căzut amândoi în cadă, de
unde nici unul nu mai putea feși. Cățeaua a simțit și-a
latrat. Iar când s'au văzut în primejdie, a rămas fiecare
pe loc..

— Să-ți lăsăm pin' s o face ziuă! Rise bărbatul.

— Ne mănincă vulpea — cocoșul! Zic eu.

— Că de mâncare 'i mai arde ei acuma! își dădu
părerea bărbatul.

— Treaba voastră. Eu mă duc să mă culc. O să
te văd cu vulpe la scurteică, Despo.

Și-o să-mi zică iar bărbatul «sară-căz». Poate să și
mănince vulpea — cocoșul, o să fie blana mai scumpă!

— I-oi zice, vecine, dar ce ne facem cu cățeaua, n o
s'avem pace, să dormim. Se vâetă bărbatul.

— Suț pe scară și bagă furca 'n vulpe.

— Ba asta să nu faci, strică blana! Am șipat eu.

— Fă-ți un laț, prinde-o de gât, o ucizi cu blana ne-
atinsă. Sfătul vecinul.

Aduc fringhia, face lațul, o scoate. Vulpea se sbătea
și când o văd.. Să-mi vie rău nu alta, — mi s'a pus un
nod în gît.

Cum o ținea spânzurată, din ugerul ei curgea lapte..

— Gosta, nu-ți face păcat ui-te, țin cățeaua, dă-ți
drumul, — săraca, are puț, e mamă și ea.. Am început
eu a mă boci.

Gosta atît a așteptat. Când i-a slăbit lațul de lagit,
vulpea s'a îndreptat pe picioare, a stat buimacă o clipă,
i-a lucit ochii... Și n'am mai văzut-o. Pe urma ei s'a
repezit de glaba furioasă cățeaua.

Nu mi-a fost mie dat, să-mi zică iar bărbatul, —
«sară-căz»!.

Se va găsi

Alexandru Petöfi

*Visez că zile roșii de sânge vor veni,
Că lanțurile lumii pe veci se vor desface,
Că pe ruina veche, zâmbind va răsări
O altă lume nouă ce va trăi în pace.*

*Cât mai curând, răsună, trompetă de război!..
Doresc de multă vreme s'aud a ta chemare!..
Pe-acelaș rând cu cete de neînfrânți eroi,
Sălbătăcit lupta-voi cu bucurie mare.*

*De-mi vor străpunge pieptul cu ne'nduratul fer,
Se va găsi un suflet să-mi lege-adânca rană, —
Se va găsi ființa sortită mie 'n cer
Să-mi ia cu-o sărutare durerea vieții, vană!*

*De-ajung cumva 'n robie se va găsi un frate
Ce din dureri, o parte asupra-și va lua.
Privirea lui, prin focul lăuntric luminat,
Vor lumina 'nchisoarea și lanțu-mi va sfărma.*

*Dar dacă mor... O!.. Dacă se 'ntâmplă ca să mor,
Sau sub sinistră furcă, sau sub loviri dușmane,
Se va găsi și ochiul ce 'n plâns zbuciumător
Să-mi spele 'n lacrimi corpul acoperit cu rane.*

Trad. Mihail I. Pricopie

Un sat dispărut.

(Schită monografică)

Satul dispărut despre care mă ocup în articolul de față este Merdenvelt-Punar. Tradus în limba noastră înșamănă: puțul cu scări sau trepte. Este printre puținele nume de șezare turcească care nu se repetă; spre deosebire de alte numiri de sate turcești unde găsim aceleași numiri la mai multe sate, din diferite părți ale Dobrogei.

Se găsesc numiri de sate cum sunt: Carabac, Ceamurlia Ghelengic, Biulbiul, Enigea, Cozargea, etc., ce se repetă de două, trei și chiar de mai multe ori; însă numirea aceasta după câte am cercetat până în prezent, consultând hărți și tabele, nu am găsit-o năcări, în toată toponimia Dobrogei, de mai multe ori.

Vreau să arăt că, numele acestui sat vine dela o curiozitate arhitectonică neîntălnită în Dobrogea și anume dela un puț cu scări, construit într'un fel cât se poate de curios și unic pe aceste locuri.

Și față cum: Știm cu toții că toate puțurile sau fântânile în Dobrogea se făceau și se fac prin săpare în pământ în formă cilindrică, până când se ajunge la stratul de apă, apoi se întăresc pereții prin zidire cu piatră, se fac gh'zdurile de piatră sau lemn, iar pentru ușurința scoaterii apei, acolo unde adâncimea nu trece de 15 m. se așează cumpăna cu lanț și căldare.

Așa a fost și puțul despre care este vorba, cu o singură și curioasă adăogire.

La o distanță de 20 m. de acest puț mai există încă un tunel oblic cu înclinare până la suprafața apei, el fiind căptușit la rându-i cu piatră; iar în tot lungul lui în partea de jos era pardosit cu scări de piatră.

Așa că, el se putea întrebuința în două moduri și pe sus prin ajutorul cumpenii și intrând chiar în puț prin ajutorul scărilor.

Cei ce-și amintesc încă de el, spun că întrebuințarea pe scări era utilizată numai de femeile și fetele turcilor; bărbații neavând acces la apă, decât numai prin partea de sus.

În jurul acestui puț era satul cu același nume, așezat într'o poziție ce îndeplinea în totul condițiunile unei bune șezări. Situat pe un deal ușor înclinat spre M. și se termina într'o vale unde stratul de apă din abundență este la maximum 8 m. adâncime.

Deci: adăpost, apă și în plus o vale care pe vremuri era acoperită de umbra răcoroasă a unei păduri.

La o asvârțitură de băț de vechea cetate fără nume Cavaclar, se afla situat pe urmele unui vicus-roman; totuși o legătură între vechea populație geto-romană și cea turcă nu poate fi vorba, ci singura explicațiune este că omul din timpurile cele mai vechi și până azi își alege întotdeauna locul prielnic pentru a duce o viață mai ușoară și mai rodnică.

Se știe că vechea populație geto-romană dispărea de pe aceste locuri odată cu începutul sec. VI din cauza pustietoarelor năvăliri încontinuu a Avarilor, și Bulgarilor.

Scriterile vechi din evul mediu vorbesc numai despre Vlahii din Tesalia, Macedonia, Balcanii răsăriteni și malul pontic ce se întindeau dela Constantinopol până la gurile Dunării.

Despre o populațiune românească în interiorul Dobrogei, în stepă, pe acolo pe unde se afla și satul Merdenvelt-Punar nu se menționează nimic.

¹⁾ În urma dezastrului creștinilor dela Varna 1444, cronicarii vremii ne zugrăvesc stepa Dobrogei ca un mare „deșertum“ deșert și chiar când are loc marea expediție a lui Mohamed II cuceritorul la 1476, contra lui Ștefan cel Mare, Sultanul și-a făcut drumul în 10 zile prin locuri săibatic și nepopulate.

După complectă cucerire a Dobrogei începe marea colonizare turcească cu elemente turcești și tătarești și anume: Turcii prin șinuturile păduroase spre M. și M. noapte a Dobrogei, iar în centrul Dobrogei, stepă, cu tătari.

Zona de antestepă caracterizată cu tufărișuri și crâmpene de pădure, se întindea chiar până dincolo de Merdenvelt-Punar, care a fost colonizat cu turci. Acest lucru l-am aflat din gura urmașilor tătarilor veniți după 1853

¹⁾ C. Brătescu.

din Crimeea, că la venirea lor satul era turcesc și foarte bogat, un puternic centru comercial și popas pentru trupele turcești ce veneau dinspre Sud spre Nord.

Desigur că paralel cu ocuparea Dobrogei de către turci, s'a schimbat complet toponimia Dobrogei, iar noua așezare a primit numele de Merdenveli-Punar.

Insemnează deci că în timpul când populațiunea turcească s'a stabilit, ea a găsit acest puț și după curiozitatea construirii lui a dat și numele noiei așezări. Nu putem crede că s'a întemeiat satul și apoi construindu-se puțul s'a dat mai târziu de către aceiași locuitori numele satului după această curioasă construcție a puțului.

Să fi fost schimbări de populație turcă în timpul de la probabila lui înființare după 1476 și până la 1853, și o nouă așezare tot turcească să se fi făcut în timp, care a găsit puțul cu scări și a dat prin el, numele satului după curiozitatea neîntâlnită până acum, iarăși nu putem face și în acest caz decât deducții. Pentru a nu fi mai puțin adevărat, că, găsim în toponimia Dobrogei, denumiri de așezări omenești cu nume ce se termină în punar sau bunar ce înseamnă același lucru: puț. Spre ex. Taspunar: puț de piatră; Tatarbunar: puțul Tătarilor; Curtbunar: puțul lupilor; Cuiunpunar: puțul oilor etc. Dar dintre toate acestea singura denumire care ar putea suferi comparația este Taș-punar: puț cu piatră deci și Merdenveli-punar: puț cu scări.

În concluzie, dacă puțul a fost anterior primei așezări turce, sau dacă ar fi fost așezare turcă părăsită urde însă să fi rămas puțul, și o nouă așezare tot turcă, făcându-se în timp și tot pe urmele vechiului sat să, fi dat numele satului, după această curioasă construcție rămasă, totul nu poate fi decât iarăși numai deducții.

Cert este că satul a fost înființat printre cele din tătutul sate turcești ²⁾ întrucât schimbarea toponimiei Dobrogei în timpul marelui colonizări turcești, s'a făcut întâiu în jurul cetăților Ieni-sala și Silistra, apoi dealungul marelui drum turcesc care venind din josurile Balcanilor ducea prin Bazargic, Abat-kalessi (vechiul Abrytus Roman) spre Carasu devenită mai târziu Medgidia continuând la Babadag spre a ajunge la vadul dunărean.

²⁾ C. Brătescu.

Orî, satul Merdenveli-Punar este așezat chiar pe acest drum și a avut același rol, pe care l-a avut Cetatea fără nume, în trecut așezată la 500 m. depărtare de el, servind ca haltă de popas, fiind și centru comercial la 40 km. depărtare între două puncte comerciale și militare Bazargic-Carasu și la intersecția cu al doilea drum ce venea dinspre Silistra—Adamclisi spre Constanța.

Scriam în articolul trecut că timpurile și oamenii n'au putut schimba mersul pe arterele de comunicație vechi, căci vechiul drum imperial roman dela Sud spre Nord, nu e alt ceva decât noul drum imperial turcesc tot dela sud la nord, mai ales că acum Peninsula Balcanică era în complectă stăpânire a turcilor, cum era și pe vremuri în stăpânirea romanilor.

De aceea judecând chiar după întinderea ruinelor lui era foarte întins și cu oarecare aproximație numărul locuințelor trecea de câteva mii.

După mărturiile fiilor de tătari existenți cu toată decăderea lui, fiind distrus de câteva ori din cauza deselor războaie ruso-turce din sec. XVIII și XIX, încă la venirea românilor avea 500 familii în majoritate turci, care fiind mai mult negustori decât plugari, au emigrat în masă; iar tătarii așezați pe marginile satului sau prin împrejurimi, le făcuseră locul treptat pentru scurt timp și ei, deoarece prin trasarea graniței de Sud a Dobrogei în 1878, rolul satului descris mai sus spune pentru vecie. Tătarii dispar și ei încet, încet, ca pe la anul 1915 satul să rămână pustiu. În tot acest timp de decadentă; pe măsură ce casele se pustiau, locuitorii din împrejurimi ridicau pietrele zidurilor și le transportau pentru uzul lor: până când satul cu așa de mare rol în trecut, servea acum drept carieră.

Singurul, primul care a văzut cu bucurie cum satul s'a înființat în jurul lui luând zi, de zi, marea dezvoltare și acum ultimul care încă veghea nostalgic la dărăpănarea și complectă lui pustuire, era puțul cu scări.

Dar într-o bună zi pieri și el.

Niște inconștienți, căutători de comori, au venit cu autorizații de săpare date de cine știe ce alt inconștient, precum și alți neautorizați și, ceea ce n'a putut distruge veacurile, a distrus prostia omenească.

Astăzi e liniște în Merdenveli-Punar. Adevărată li-

niște mor. nântală. Peste ruine și puțul de odinioară crește
faibă bună și mare, iar în mintea cetățenilor din impre-
jurimi, Merdenveli-Punar, însemnează izlazul cel mai bun
pentru vite. Cât privește pentru viitor, noștinea de Mer-
denveli-Punar va însemna pentru tinerele generații ro-
mânești un izlaz cu un nume sucit și neînțeles.

Iar eu, care în copilăria mea, l-am admirat și din
apa lui mi-am astâmpărat setea adeseori, o duioasă a-
mintire m'a făcut să scriu despre puțul cu scări, și ma-
rele sat ce l-a purtat numele.

Va mai revizua vreodată?

Cine știe Cine știe?!

Gh. Enăchescu

Folklor dobrogean

«Cunoști pomul după roade și omul după fapte» — așa
sună un proverb românesc.

Folklorul — prin care înțeleg produsele spirituale colec-
tive ale poporului — are strânse legături cu psihologia co-
lectivă și constituie o serie de fapte, pe baza cărora se pot
face serioase studii asupra unui neam.

Folklorul românesc este o adevărată comoară de docu-
mente prețioase, pe care învățații și cercetătorii noștri vor
trebui să și sprijine studiile asupra poporului nostru. El nu
poate fi considerat ca o simplă colecție de mici fapte dispa-
rate, mai mult sau mai puțin curioase, ci o știință sintetică,
îndreptată — în deosebi la noi — către studiul vieții țărănu-
lui, a vieții rurale, acestea fiind izvoare, unde produsele a-
cestea n'au fost alterate de civilizația nivelatoare de astăzi.

Civilizația, unele fenomene sociale, consecințele răsbo-
iului și alți factori fac să dispară zi cu zi aceste minunate
produse ale adevăratului spirit românesc.

Culegerea lor neîntârziată este o necesitate indiscutabilă.

Din dobrogea noastră s'au cules multe lucruri frumoase.
Colecția «Analelor Dobrogei» stă mărturie a unor preocupări
serioase îndreptate și în acest domeniu. Dar ne putem gândi
că ceace s'a strâns acolo, sub grija și îndrumare înțeleaptă
a d-lui prof. C. Brătescu, este totul sau măcar suficient? Răs-
punsul este negativ.

Iată de ce apelul pe care «Gânduri dela Mare» îl în-
dreaptă către toți intelectualii satelor și în special către învă-
țători, de a culege și publica folklor dobrogean, este complet

justificat. Inscrierea acestei preocupări în programul ei de lu-
cru este o dovadă precisă că și-a înțeles rostul existenței ei
de publicație regională.

Nădăjduim că va depune toate stăruințele pentru colec-
tarea acestui prețios material. că — după aceea — ni-l va
prezenta într'un volum cuprinzător și că, apoi, se va găsi o-
mul care să scoată din el concluzii sociologice propriu zise.
«Materialul acesta românesc trebuie să servească pentru a în-
tări sau a corecta ori eventual a deschide perspective noi
în ceea ce privește anumite fenomene sociale generale sau di-
ferite tipuri de societăți și evoluția lor. Orice cercetare mo-
nografică, făcută în anumite direcții, a ramas o simplă des-
criere, desigur foarte importantă și utilă, dar nu s'a ridicat la
rangul de lucrare sociologică, dacă nu a servit și lămurirea
unei probleme generale, care preocupă sociologia (Petre An-
drei: Sociologia generală, pag. 279).

«Gânduri dela Mare» este acum în faza adunării acestui
material. Succesul ei depinde de felul cum au înțeles și vor
răspunde colaboratorii săi dela sate, la chemarea aceasta.

Un motiv de grabă: se duc bătrânii dobrogeni, se pierd
deținătorii acestui scump material. Urmașii lor nu-l mai păș-
trează în forma în care li l'au lăsat ei. Așa dar, la lucru.

Ion Dunăreanu

Bidineaua.

Frusina și Ilinca sunt vestite în mahala. Au niște
guri, săbiți, nu altceva. Care alta mai clevețește ca ele?
Greu să găsești!

Când se 'ntâlnesc amândouă, își împărtășesc toate
știrile mahalalei, ponegresc pe cunoscute și necunoscute,
ocărăsc pe cele cu care nu se au bine și se asigură una
pe alta de cea mai temeinică prietenie; dar îndată cese
despart, Frusina vorbește de rău pe Ilinca în fața altor
cumetre și Ilinca face la fel. Uneori, vecinele spun când
uneia, când alteia și, atunci, ține-te înfațișări, desvînovă-
țiri și jurăminte.

O singură dată s'au certat ele mai amarnic, ba s'au
luat și la păruială; dar s'au împăcat chiar în focul bă-
tăliței și, din două dușmance, s'au pomenit două tovarășe.

Voia Frusina ca'n ziua aceea să-și vărue prin casă
și n'avea bidinea. Ce să facă?

— „N'o fi având Ilinca?”

Fuga până la poarta ei și bate.

— „Vecină, n'ai o bidinea? Te-ași ruga să mi-o împrumuți ca să văruț!”

— „Bă, asta nu! Mai degrabă îți împrumut bărbatul, decât bidineaua.”

Atât i-a trebuit Frusini.

— „Dar ce, eu sunt vădană, ori am inebunțit, ca tine, să trăiesc cu măcelarul din colț?”

Infuriată, Ilinca ieșe în uliță și o ia de păr pe Frusina. Aceasta, la fel. Trăgea și una, trăgea și alta. Cu unghiile, amândouă se sgârșeau și căutau par'că să-și scoată ochii.

Totmai când era bătălia în toful ei, trece pe acolo un om cu o barbă mare și frumoasă. Bietul de el n'are de lucru? Se apropie de cele două femei și caută să le despartă. Deodată, ca prin minune, vecinele încetează să-și mai jumulească una alteia țarba capului. Se apleacă și ia fiecare câte un papuc în mâna dreaptă și ncep să-i care nepotitului în cap, în timp ce, cu stânga, îl apucaseră, răvășindu-i și prăpădindu-i frumusețe de barbă. Căra Frusina cu papucul și trăgea de barbă din toate puterile, dar nici Ilinca nu se lăsa mai pe jos, de se sbătea bietul om ca'n gură de șarpe. Noroc c'au sărit alți trecători și l-au scăpat.

Unul dintre ei a întrebat pe femei:

— „Ce-ați avut cu creștinul?”

Au răspuns amândouă deodată:

— „Dar el ce treabă avea să s'amestece unde nu-i fierbe oala?”

Când să plece, Ilinca se'ntoarce și-i spune Frusini:

— „Dece n'ai smuls și tu mai multe fire din barba celui să-ți faci bidinea?”

I. D. Frasin

UN APOSTOL din nordul Bobrogei

În comuna Zebil, județul Tulcea s'a construit școala monument în amintirea preotului Simion N. Moruzov, al cărui nume îl poartă. Hotărât, dacă în fiecare sat din țara noastră, în timp s'ar construi câte o școală monument, în amintirea celor ce au contribuit pentru ridicarea satului, mult bine s'ar aduce păturei țărănești. Copiii-școlari, ar avea localurile igienice și mobilierul cerut de actualele vremuri, nu ca astăzi în cele mai multe locuri.

Cinste și recunoștință din partea zebilenilor pentru acela care n'a precupețit nimic, ridicând asemenea școală monument spre binele micilor vlăstare, cari în asemenea local și cu așa mobilier vor gusta din potirul învățaturii cu mai multă poftă cunoștințele necesare vieții de cetățean conștient al țării.

O scurtă biografie a celuiia, al cărui nume îl poartă școala.

Preotul Simion N. Moruzov s'a născut în anul 1874 Februarie 3, în comuna Dumitrovca, guvernământul Tavriscchioi.

Este fiul preotului Niculae Moruzov cu parohia în orașul Tulcea și al Mariei N. Moruzov. A absolvit cursul primar în orașul unde a păstorit tatăl său. După aceea a intrat în seminarul din Iași, pe care l-a absolvit în anul 1894. Cu diploma de absolvent al seminarului în anul școlar 1894—1895 i se încredințează un post de institutor suplinitor în orașul Tulcea. În anul 1895 este numit învățător rural în jud. Tulcea și funcționează în anul școlar 1895—97 în comuna Cataloi, în anul școlar 1896—97 în comuna Sarichioi și la începutul anului școlar 1897—98 în cătunul Sabangia.

Pentru că în seminar a fost îndrumat să apuce calea preoției lasă învățământul primar. S'a căsătorit în timp ce funcționa ca învățător în comuna Sarichioi cu Domnica, fiica lui D. Rășcanu notar în comuna Zebil, la 19 Noembrie 1897.

Din căsătoria cu Domnica are 5 copii: Gheorghe, Ștefania și Niculae în viață și Mihail și Evdochia morți.

A fost hirotonisit pentru greaua sarcină de păstor în numele lui Hristos, la Galați. În ziua de 2 Februarie 1898 diacon și la 3 Februarie 1398 preot-paroh al bisericii cu hramul Nașterea Maici Domnului din com. Satu Nou, plasa Măcin, de către Episcopul Partenie Clinceni.

La 15 Aprilie 1898 este transferat preot-paroh al bisericii cu hramul Sf. Dumitru din com. Zebil, unde muncește cu multă dragoste pentru ridicarea sufletească și materială a enoriașilor săi.

La 28 Mai 1902 este hirotonisit duhovnic de Episcopul Pimen Georgescu, la 15 August 1904 sachelar și la 8 Aprilie 1913 iconom de către episcopul Nifon Georgescu.

În păstoria sa și-a închinat munca pentru ridicarea sufletească a enoriașilor, căutând să le dea exemplu de iubire a aproapei și a reușit căci astăzi zebilenii sunt cei mai ospitalieri din județ.

A căutat să și ridice păstoriții și economiceste căci la 1 Aprilie 1903, împreună eu harnicul învățător Mihail Bonjug, pun bazele cooperativei de credit «Triumful» care societate progresează, până la începerea războiului de întregire a neamului, la frumosul capital social deplin vărsat de 12.000 lei.

Ajută pe enoriași și indirect căci după distrugerea viilor indigene, prin intervențiile ce le a făcut a determinat «Creditul Viticol» să planteze în loc, viță americană în rate anuale. Mulți au plătit rate postbelice până în 1927, așa că viile au fost plantate aproape gratis. Viile sunt de foarte mare ajutor oamenilor din Zebil, pentru că au pământ pușin și randamentul unei vii este destul de mare la ha.

Lăcașul de închinăciune a fost cu mult înfrumusețat de preotul Simion N. Moruzov. A determinat pe păstoriți să pună mână dela mână și cu banii strânși, 5000 lei, catapeteasma bisericii, sculptată în anul 1897, a fost pictată în aur în cursul anilor 1898--1903.

Catapeteasma bisericii este cea mai frumoasă din cuprinsul județului Tulcea și dacă un strein intră în sat, la plecare este întrebat mândru de cel din urmă zibilean: «Catapeteasma ai văzut-o?...»

Preotul Simion N. Moruzov a fost și un erudit cărturar. Avea o bibliotecă de mare valoare, căutând în timpul liber ce-i mai rămânea să se cultive și să lase urmașilor și ceva scris, căci omul moare dar opera trăiește.

A tradus din limba rusă comedia în cinci acte «Revizorul» de N. N. Gogol, pe care a editat-o tipografia din Piatra Neamț, în anul 1906.

A scris «Monografia comunei Zebil din județul Tulcea» pe care a editat-o Socec din București în anul 1913.

În prefața acestei lucrări autorul spune: «Prin lucrarea de față am prins ceva din trecutul acestei comuni, fapt de puțină importanță în prezent — viitorimei însă va fi de mare importanță, — căci ceia ce am putut culege în timpul meu, lor le va fi imposibil; deoarece prin stingerea celor bătrâni — se sting de veci și tradițiile ce ne-ar fi putut lumina trecutul, cu atât mai mult, căci ei nu ne-au lăsat nimic serios. Și de m'aș fi apucat de această lucrare acum 10,15 ani în urmă, aș fi putut căpăta date cu mult mai multe și mai scumpe, viitorimei deci închin această lucrare».

La moarte avea pe sfârșite, lucrat dicționarul Ucraino-Român și Româno-Ucrain. Dicționarul atât cât a fost lucrat, nu s'a găsit după moarte.

A fost bun român și aceasta o spun, pentru că atunci când s'a ocupat Dobrogea, fiului său Guță i-a zis: „Ești chemat să-ți servești patria, du-te”. Copilul avea numai 17 ani, cu toate acestea împreună cu Mihail N. Moruzov unchiul lui i-a fost de mult folos armatei române, când s'a bolșevizat armata rusă.

Preotul Simion N. Moruzov a suferit foarte mult în timpul ocupației dela bulgarii băștinași, cari l-au chinat pentru a-l forța să slujească în biserică în limba bulgară.

Cu toate chinurile, a refuzat categoric.

Atunci când a auzit că armata română intră în Dobrogea a fost cel mai fericit om, dar n'a apucat să vadă împlinit visul românilor, căci îmbolnăvindându-se de tifos moare.

Este înmormântat în cimitirul comunei alături de soție și cei doi copii.

Dormi în pace, căci urmașii au știut să-ți cinstească memoria.

Neagu Botea

Ce ne trebuie dela țară.

În articolul alăturat al d-lui Ion Dunăreanu vedem destul de bine importanța folclorului în viața unui neam. De aceea am făcut și facem apel la intelectualii satelor dobrogene, ca să mai răscolească în trecutul legendar și să citească hrisoavele vii care sunt numai bătrânii, stând de vorbă mai mult cu ei. Nu mă pot opri de a nu scoate din cenușa uitării o producție populară dobrogeană, culeasă de un fost elev al Școlii Normale, dela un cioban bătrân din satul Runcu și publicată de d-l Prof. I. Georgescu în Analele Dobrogei din 1929 pag. 177.

D-sa caracterizează acea culegere ca pe „cea mai frumoasă poezie dobrogeană”, Zâna Mării. Fiindcă a fost o apariție rară și cum existența Zânei, se vede prin conținut, că ea este însăși „spuma de pe mare”, am crezut necesar s'o reproduc, căci, deși de zece ani culeasă, ea își păstrează valoarea prin faptul că pare tot nouă pentru cei ce apreciază elementul mării ca motiv de creație populară în domeniul producției de acest gen, în provincia noastră mai ales.

Și iar verde și-o foiță
Colo 'n colț de grădiniță
Frumos doarme o copiliță
Cu părul lăsat pe piept
Nu mă 'ndur să mi-o deștept.
Vine altul mai în grabă
Mi-o deșteaptă și mi-o 'ntreabă:
— Ce ești mătăluță dragă?
Ești nevastă ori ești fată
Ori zână din cer lăsată?

Nu s nevastă, nu-s nici fată,
Nici Zână din cer picată,
Ci sunt spuma de pe mare
Cine mă sărută moare.
M'a sărutat un băiat
De trei ori a leșinat
A treia zi la îngropat.
M'a sărutat și-un voinic
Și lui nu i-a fost nimic.
...Mai sărută-mă odată
Să te țin minte și moartă.